

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і
психології
проф. Т.О. Олефіренко

“ _____ ” _____ 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної/вибіркової навчальної дисципліни**

Методика навчання інтегрованого курсу»Я досліджую світ»
(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня бакалавр
(бакалавр/магістр)

галузі знань 01 Освіта\Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 013 Початкова освіта
(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійні програми: початкова освіта та практична психологія
початкова освіта та іноземна мова
початкова освіта та дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ПП2.0.7__

Київ 2021-2022

Робоча програма розроблена на підставі типових навчальних програм з дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу»Я досліджую світ», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «__» _____ 20__ року, протокол № ____ .

Розробники програми:

Телецька Людмила Іванівна – кандидат біологічних наук, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і методики початкового навчання

«_30_» серпня _____ 2021 року, протокол № 1__

Завідувач кафедри _____ проф.Матвієнко О.В.

І. Опис дисципліни
Шифр дисципліни   **ВВ2.1.5**

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта (шифр, назва)	Кількість кредитів – 3		<p><i>Методи навчання.</i> 1) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, інструктивно-репродуктивний, проблемного викладу, дослідницькі методи. Інноваційні: ігрові, тренінги Методи контролю: само- і взаємоконтроль . 2) Телекомунікаційне навчання студента з викладачем в системах Moodle, Classroom, Google Meet, Zoom; 3) Використання мультимедійних освітніх засобів в процесі самонавчання (друковані, аудіо -, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж)</p>
Спеціальність 013 Початкова освіта (код, назва)	Загальна кількість годин -90/60		
Освітній ступінь бакалавр (бакалавр/магістр)	Лекції: 20/10		
Статус дисципліни нормативна (Нормативна/вибіркова)	Семінарські (практичні) заняття: 20/6		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом	8	Лабораторна робота:	
Семестр 5		Самостійна робота: 42/46	
Тижневе навантаження (2 год.)	/2		Форма підсумкового контролю іспит (письмовий off-line) або іспит в системі Moodle on-line
- аудиторне: - самостійна робота	48\16 42 \46	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
Мова навчання	українська	українська	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: теоретична і практична підготовка студентів ступеня вищої освіти «бакалавр» до викладання в початковій школі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з урахуванням ідей Нової української школи.

Міждисциплінарні зв'язки: У курсі «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»» інтегрується:

- *психолого-педагогічний зміст дисциплін фахового (професійно-практичного) циклу*, на основі якого побудовано методичну систему управління цілісним процесом навчання, а саме: «Педагогіка» «Психологія загальна та вікова», «Психологія педагогічна», «Педагогічна майстерність», «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання української мови», «Дитяча література з методикою навчання літературного читання», «Методика навчання освітньої галузі «Математика»», «Методика навчання освітніх галузей «Природознавство», «Суспільствознавство»», «Основи валеології з методикою навчання основ здоров'я», «Трудове навчання (практикум з методикою)», «Методика навчання інформатики», педагогічна практика

- *власне зміст пропедевтичних дисциплін циклу загальної підготовки*, що у своїй єдності повинні забезпечити формування загальної наукової цілісної картини світу, місця в ньому людини в молодших школярів, емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу та зв'язок з довкіллям: «Історія України», «Історія української культури», «Основи безпеки життєдіяльності та охорони праці», «Основи медичних знань та цивільного захисту», «Анатомія і фізіологія дітей з основами генетики», «Математика», «Українська мова», «Основи природознавства та екології»; «Правознавство», «Основи економічної теорії», «Соціально-політичні студії».

Такий підхід зумовлюється важливою вимогою сучасної освіти – її гуманізацією і демократизацією.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»» є формування предметно-методичної компетентності майбутнього вчителя Нової української школи щодо реалізації Державного стандарту початкової освіти в контексті навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»» є:

- формування власної світоглядної позиції щодо природи, людини, суспільства; корекція їхніх особистісних світоглядних поглядів, цінностей, установок; виховання соціальної компетентності, організація ціннісно-орієнтаційної діяльності майбутніх учителів під час проведення уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ»;

- забезпечення усвідомлення студентами фундаментальної єдності в системі людина – природа – суспільство – Всесвіт; засвоєння знань про природу, суспільство, людину як окремі системи і осягнення їх сенсу на основі різних способів інтеграції освітніх галузей початкової освіти;

- формування уявлення про методику навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» як педагогічну науку та її методологію; усвідомлення необхідності вивчення навчальної дисципліни у світлі реформування Нової української школи;

- засвоєння вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі; уміння аналізувати методичні системи, реалізовані в підручниках, навчальних посібниках, із метою з'ясування їх переваг і недоліків;

- навчання свідомо і творчо підходити до визначення навчально-виховних завдань, планування роботи вчителя, розробки календарно-тематичного змісту інтегрованого курсу за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі) та активного використання міжпредметних

зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів (інтегровані уроки, тематичні дні, проектна діяльність, екскурсії, домашні роботи, гуртки), які дозволять цілісно використати можливості урочної і позаурочної діяльності;

- формування вмінь добирати доцільні методи і засоби навчання відповідно до визначених мети і завдань уроку (теми і проблеми тижня) із урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу та індивідуальних і вікових особливостей учнів; застосовувати сучасні методика та навчальні технології освітніх галузей під час проектування різних видів діяльності молодших школярів;

- формування вмінь використовувати в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти; пояснювати сутність понять, способів діяльності, що належать до освітніх галузей;

- засвоєння та реалізація вимог до забезпечення здоров'язбережувального освітнього середовища, які не передбачають матеріального оснащення, і спрямовані на особистісний, творчий і духовний розвиток особистості; урахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів, у т.ч. обдарованих дітей і тих, які мають особливі освітні потреби;

- формування особистості майбутнього вчителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи; розкриття процесу гуманізації і демократизації освіти в Україні; визнання пріоритетів загальнолюдських цінностей; формування потреби до пізнання світу та людини як соціальної та біологічної істоти; засвоєння духовних цінностей; виховання патріотизму, поваги до Української держави, її символіки.

II. Основні результати навчання та компетентності

За результатами вивчення дисципліни у студентів повинні бути сформовані такі компетентності як;

- *готовність* студентів до виконання професійно-педагогічних функцій під

час навчання молодших школярів інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах реального педагогічного процесу Нової української школи;

- *готовність* до формування ключових компетентностей молодших школярів як основи для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентності; обізнаність та здатність до самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя;

- *готовність* до формування наскрізних умінь молодших школярів як підстави для інтеграції освітніх галузей: розв'язувати проблеми, розвивати власний емоційний інтелект, критично мислити, досліджувати, творчо мислити (креативність), організовувати свою діяльність, співпрацювати, рефлексувати, ефективно спілкуватися, читати вдумливо; *здатність* аналізувати зміст типових програм, підручників, посібників, робочих зошитів, обирати найбільш придатні для підвищення якості освітнього процесу й визначення очікуваних результатів учнів на кожному рівні освіти;

- *готовність* свідомо і творчо підходити до визначення навчально-виховних завдань, планування роботи вчителя, розробки календарно-тематичного змісту інтегрованого курсу за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; в межах однієї галузі) та активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів (інтегровані уроки, тематичні дні, проектна діяльність, екскурсії, домашні роботи, гуртки), які дозволять цілісно використати можливості урочної і позаурочної діяльності;

- *готовність* будувати навчання інтегрованого курсу та підвищувати його ефективність на засадах компетентнісного підходу; в основу змістового та процесуального компонентів навчання закласти пропоноване Стандартом та його

похідними – освітніми та навчальними програмами – розуміння людської гідності як головного концепту *демократичної школи*, що, з одного боку, розширює рамки професійної свободи вчительства й покладає на нього відповідальність за освітній процес, а з іншого, дає ширший вибір для учнів і теж зобов'язує до відповідальності за власне навчання;

--*готовність* до тематичного (модульного) навчання молодших школярів;
здатність до формування міжпредметних компетенцій у процесі тематичного навчання;

-*готовність* раціонально добирати, створювати та представляти засоби наочності (у т.ч. засоби візуалізації – графічні образи інформації, що роблять її зручною для аналізу та осмислення наочністю); *готовність* обґрунтовувати ефективність вибору засобів наочності відповідно до дидактичної мети уроку;
здатність своєчасно й уміло використовувати технічні засоби навчання і засоби мультимедіа для проведення занять з інтегрованого курсу;

- *готовність* до створення та обґрунтування вибору структурантів навчально-методичного комплекту з огляду на ефективність досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених типовими освітніми програмами;

--*готовність* організувати освітній простір у навчальному кабінеті для навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»;

-*готовність* добирати ефективні методи і прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів у конкретних педагогічних ситуаціях цілісного процесу екологічного та громадянського виховання; *здатність* до використання інноваційних методів і технологій, передбачених Концепцією сталого розвитку;
готовність раціонально та науково обґрунтовано організовувати самостійну роботу молодших школярів;

--*готовність* розробляти методику організації і проведення уроків на основі конструювання освітнього процесу на засадах міжпредметної інтеграції;

- *готовність* до створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості; *спроможність* майбутніх фахівців забезпечення розвитку учня як особистості, що керується гуманістичними нормами і цінностями, усвідомлює себе патріотично налаштованим громадянином України та успішно самореалізується в сучасному українському суспільстві.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 2 кредити ЄКТС 60 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінар)	Лабораторні	СРС
	<i>Тема 1.</i> Теоретичні засади викладання інтегрованого курсу «Ядосліджую світ» <i>Тема 2.</i> Педагогічні аспекти формування ключових та предметних компетентностей в реалізації інтегрованого курсу «ЯДС».	24	10	10		20	6	4	2		20
	<i>Тема 3.</i> Формування екологічної компетентності учнів початкових класів в рамках інтегрованого курсу «ЯДС». <i>Тема 4.</i> Методика формування дослідницької діяльності молодших школярів в інтегрованому курсі «ЯДС». <i>Тема 5.</i> Особливості викладання інтегрованого курсу «ЯДС»	24	10	10		22	10	6	4		24
Разом:		48	20	20		42	16	10	4		44

IV Зміст дисципліни

№ з/п	4.1 Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1. 1.1	<p><i>Теоретичні засади викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»</i></p> <p>Місце інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Державному стандарті початкової освіти.</p> <p>Порівняльний аналіз освітньої галузі «Я досліджую світ» в типових освітніх програмах Савченко О.Я та Шияна Р.Б.</p> <p>Особливості змістового забезпечення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».</p>		2/2
1.2	<p><i>Педагогічні аспекти формування ключових та предметних компетентностей в реалізації інтегрованого курсу»ЯДС</i></p> <p>Теоретичні й методичні основи компетентнісного підходу як засобу досягнення освітніх завдань початкової школи.</p> <p>Ключові компетентності та їх реалізація в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».</p> <p>Формування предметних компетентностей як сукупності знань, умінь, навичок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».</p> <p>Сутність і особливості інтеграції в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».</p> <p><i>Формування екологічної компетентності учнів початкових класів в рамках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».</i></p>		4/2
1.3	Екологічна компетентність як одна з ключових		

	<p>компетентностей Нової української школи. Реалізація екологічної компетентності в освітніх галузях інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Методи формування екологічної компетентності молодших школярів. Розвиток в учнів екологічної компетентності засобами ігрових технологій.</p> <p><i>Методика формування дослідницької діяльності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».</i></p> <p>Діяльнісний підхід до організації інтегрованого навчання.</p>		4 /2
1.4	<p>Навчання школярів умінь порівнювати та класифікувати. Методика формування уявлень і понять у курсі «Я досліджую світ». Формування в молодших школярів умінь установлювати причинно-наслідкові зв'язки на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Формування у школярів умінь проведення спостережень, дослідів та експериментів. Моделювання як навчальна діяльність.</p>		6 /2
1.5	<p><i>Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ</i></p> <p>Сучасний урок як виклик часу Особливості викладання інтегрованого курсу «ЯДС» Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів. Особливості та роль екскурсій у пізнанні навколишнього світу інтегрованого курсу «ЯДС» Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «ЯДС» Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».</p>		4 /2

--	--	--	--

4.2 Тематика практичних занять

Заняття № 1. Порівняльний аналіз освітньої галузі «Я досліджую світ» в типових освітніх програмах Савченко О.Я та Шияна Р.Б.

Заняття № 2. Формування ключових та предметних компетентностей як сукупності знань, умінь, навичок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Заняття № 3. Методи формування екологічної компетентності молодших школярів в інтегрованому курсі «ЯДС»

Заняття №4. Формування у школярів умінь проведення спостережень, дослідів та експериментів

Заняття № 5. Формування в молодших школярів умінь установлювати причинно-наслідкові зв'язки на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Заняття №6. Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів

4.3 Організація самостійної роботи студентів

Зміст завдань для самостійної роботи студентів та форми звітності

№ п\п	Назва теми	Оформлення результатів	Кількість годин с\з
			42\44
1.	Наскрізні вміння як підстава для інтеграції освітніх галузей	презентація	4\4
2.	Використання технології особистісно-діяльнісного підходу навчання в розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь молодших школярів на уроках «Я досліджую світ».	Фрагмент заняття	4\4

3.	Особливості конструювання інтегрованого освітнього процесу: на прикладі навчального предмету «ЯДС»	презентація	4\4
4.	Порівняльна характеристика інтегрованого навчання та навчання з міжпредметними зв'язками	письмова робота	4\6
5.	Інформаційно-освітнє середовище навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».	Есе през	2\4
6.	Особливості застосування методів і прийомів організації процесу навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Інноваційні методи і технології, передбачені концепцією сталого розвитку»	Розробка іннов. вправ	6\4
7.	Форми реалізації міжпредметної інтеграції в курсі «Я досліджую світ». Форми (види) нетрадиційних інтегрованих уроків	консп	4\4
8.	Наскрізнi змістові лінії як соціально значущі надпредметні теми, їх роль у формуванні в молодших школярів загальних уявлень про суспільство, розвитку здатності застосовувати знання в різних ситуаціях	есе	4\4
9.	Реалізація НЗЛ у курсі: шляхи, форми та методи роботи (на прикладі засвоєння змісту матеріалу за освітніми програми О. Савченко, Р. Шияна). Інтеграційні зв'язки у засвоєнні змісту курсу	практ	6\6
10.	Трансверсальні уміння й навички в структурі професійної компетентності майбутнього вчителя, зорієнтованого на навчання молодших школярів інтегрованого курсу «Я досліджую світ	збірн вправ	4\4

V. Контроль якості знань студентів

Форми і методи поточного контролю

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю.

Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переводу до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в

таблицях, поданих нижче.

Види контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів такі: поточний (індивідуальний і фронтальний усний та письмовий) та підсумковий контроль (екзамен). Контролю та оцінюванню підлягають: теоретичні знання з дисципліни, самостійні завдання у робочому зошиті, творчі роботи (плани-конспекти, проектні роботи), модульні роботи.

Кожний модуль включає бал оцінки поточної роботи студента на практичних заняттях. Рейтинговий бал за практичні заняття встановлюється, як середнє арифметичне з усіх позитивних і негативних оцінок, виставлених по 4-х бальній шкалі, отриманих на усіх практичних заняттях даного модуля.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється за допомогою роздрукованих завдань. Оцінювання їх проводиться за окремою методикою з приведенням підсумку до встановленої у рейтинговій шкалі балів.

Реферати, плани-конспекти занять, проекти підготовлені за заданою тематикою обговорюються та захищаються під час семінарсько-практичних занять.

При згоді студента, до відомості обліку успішності може бути проставлена екзаменаційна оцінка на підставі поточного рейтингового балу.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та модульного контролів

<i>Вид роботи</i>	<i>Коефіцієнт (вартість) виду</i>	<i>Кількість робіт</i>	<i>Результат</i>
Робота в зошитах	5	6	30
Усні відповіді	2	6	12
Написання модульних робіт	15	2	30
Модельовання інтегрованого уроку	10		10
Вправи на критичне мислення	8	1	8
Робота над проектом	10	1	10
Лепбук	10	1	10
			100

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:

« 5 » відмінно	« 4 » добре		« 3 » задовільно		« 2 » незадовільно	
90 -100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34

А	В	С	D	Е	FХ (з можливістю повторного складання)	F (з обов'язковим повторним курсом)
---	---	---	---	---	---	--

Форми і методи підсумкового контролю.

Форма контролю - екзамен у 3 семестрі.

VI Програма для підсумкового контролю

Місце інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Державному стандарті початкової освіти.

Порівняльний аналіз освітньої галузі «Я досліджую світ» в типових освітніх програмах Савченко О.Я та Шияна Р.Б.

Особливості змістового забезпечення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Теоретичні й методичні основи компетентнісного підходу як засобу досягнення освітніх завдань початкової школи.

Ключові компетентності та їх реалізація в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».

Формування предметних компетентностей як сукупності знань, умінь, навичок з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Сутність і особливості інтеграції в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Реалізація екологічної компетентності в освітніх галузях інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Методи формування екологічної компетентності молодших школярів.

Розвиток в учнів екологічної компетентності засобами ігрових технологій.

Діяльнісний підхід до організації інтегрованого навчання.

Навчання школярів умінь порівнювати та класифікувати.

Методика формування уявлень і понять у курсі «Я досліджую світ».

Формування в молодших школярів умінь установлювати причинно-наслідкові зв'язки на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Формування у школярів умінь проведення спостережень, дослідів та експериментів.

Модельювання як навчальна діяльність.

Сучасний урок як виклик часу

Особливості викладання інтегрованого курсу «ЯДС»

Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів.

Особливості та роль екскурсій у пізнанні навколишнього світу інтегрованого курсу «ЯДС»

Проектна діяльність на уроках інтегрованого курсу «ЯДС»

Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

VII Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна

1. Бібік Н. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Н. Бібік, Г. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
2. Бібік Н. Я досліджую світ. 1 клас : методичний посібник для вчителя : до підручника Н. Бібік, Г. Бондарчук. Ч. 1. 1 : уроки 1 – 24 / Н. Бібік, Г. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 48 с.
3. Большакова І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / І. Большакова, М. Пристінська. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
4. Большакова І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / І. Большакова, М. Пристінська. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
5. Будна Н. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Н. Будна, Т. Гладюк, С. Забродська, Н. Шост. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. – 96 с. : іл.
6. Будна Н. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Н. Будна, Т. Гладюк, С. Забродська, Н. Шост. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. – 96 с. : іл.
7. Вашуленко М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / М. Вашуленко, В. Бевз, Т. Єресько, О. Трофімова. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. – 112 с. : іл.
8. Вашуленко М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / М. Вашуленко, В. Бевз, Т. Єресько, О. Трофімова. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. – 112 с. : іл.
9. Волощенко О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко. – Київ : Світич, 2018. – 128 с. : іл.

10. Волощенко О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко. – Київ : Світич, 2018. – 128 с. : іл.

11. Воронцова Т. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Т. Воронцова, В. Пономаренко, О. Хомич, І. Гарбузюк, Н. Андрук, К. Василенко. – Київ : Вид-во «Алатон», 2018. – 128 с. : іл.

12. Воронцова Т. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Т. Воронцова, В. Пономаренко, О. Хомич, І. Гарбузюк, Н. Андрук, К. Василенко. – Київ : Вид-во «Алатон», 2018. – 128 с. : іл.

13. Вчимося вчитися та критично мислити. Нестандартні завдання за темами тижнів до курсу «Я досліджую світ». 1 клас / Автори-упорядники Н. Маценко, Н. Свір. – Харків : Вид-во «Основа», 2018. – 136 с.

14. Гільберг Т. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Гнатюк, О. Павич. – Київ : Вид-во «Генеза», 2018. – 116 с. : іл.

15. Гільберг Т. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Гнатюк, О. Павич. – Київ : Вид-во «Генеза», 2018. – 117 с. : іл.

16. Гільберг Т. Робочий зошит до інтегрованого курсу за підручником «Я досліджую світ» Т. Гільберг, С. Тарнавської, О. Гнатюк, Н. Павич. У 2 ч. Ч. 1.2. / Т. Гільберг, С. Тарнавська, О. Павич. – Київ : Вид-во «Освіта», 2018. – 64 с.

17. Грущинська І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / І. Грущинська, З. Хитра, І. Дробязко. – Київ : Оріон, 2018. – 116 с. : іл.

18. Грущинська І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / І. Грущинська, З. Хитра, І. Дробязко. – Київ : Оріон, 2018. – 115 с. : іл.

19. Жаркова І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Вид-во «Підручники і посібники», 2018. – 96 с. : іл.

20. Жаркова І. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Вид-во «Підручники і посібники», 2018. – 96 с. : іл.

21. Іщенко О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / О. Іщенко, О. Вашченко, Л. Романенко, О. Кліщ. – Київ : – Літера ЛТД, 2018. – 112 с. : іл.

22. Іщенко О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / О. Іщенко, О. Вашченко, Л. Романенко, О. Кліщ. – Київ : – Літера ЛТД, 2018. – 112 с. : іл.

23. Тагліна О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. / О. Тагліна, Г. Іванова. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 112 с. : іл.

24. Тагліна О. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. / О. Тагліна, Г. Іванова. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 112 с. : іл.

допоміжна

1. Бібік Н. Я досліджую світ. 1 клас : робочий зошит : до підручника Н.М. Бібік, Г.П. Бондарчук : у 2 ч. Ч. 1.1 / Н. Бібік, Г. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 32 с. : іл.

2. Бібік Н. Я досліджую світ. 1 клас : робочий зошит : до підручника Н.М. Бібік, Г.П. Бондарчук : у 2 ч. Ч. 1.2 / Н. Бібік, Г. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 32 с. : іл.

3. Большакова І. Я досліджую світ. 1 клас : робочий зошит : до підручника І. Большакової, М. Пристінської : У 2 ч. Ч. 1 / І. Большакова, М. Пристінська. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 64 с. : іл.

4. Назаренко А. «Я досліджую світ. 1 клас» Робочий зошит до інтегрованого курсу за підручником «Я досліджую світ» Т. Гільберг, С. Тарнавської, О. Гнатюк, Н. Павич. У 3 ч. Ч. 1. / А. Назаренко. – Харків : Видавництво «Ранок», 2018. – 32 с.

5. Назаренко А. «Я досліджую світ. 1 клас» Робочий зошит до інтегрованого курсу за підручником «Я досліджую світ» Т. Гільберг, С. Тарнавської, О. Гнатюк, Н. Павич. У 2 ч. Ч. 1.2. / А. Назаренко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 32 с.

6. Тагліна О. Я досліджую світ. 1 клас. Зошит-альбом із творчими завданнями. У 2 ч. Ч. 1. / О. Тагліна, Г. Іванова. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 48 с., іл. + кол. вкл.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Большакова І., Пристінська М. «Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи» НВК «НОВОПЕЧЕРСЬКА ШКОЛА»
<https://www.youtube.com/watch?v=f2kvqQdQp54>
2. Всеукраїнський портал «Початкове навчання»: www.nachalka.com.ua.
3. Всеукраїнський шкільний портал: <http://www.school.ed.net.ua/>
4. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О. Рома – The LEGO Foundation, 2018. – 44 с. <http://nus.org.ua/news/mon-opublikovalo-posibnyky-z-vykorystannya-lego-u-pochatkovij-shkoli/>
5. Електронна бібліотека НПУ імені М. П. Драгоманова: <http://www.npu.edu.ua> (elib@npu.edu.ua).
6. Закон України «Про освіту» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
7. Закон України «Про вищу освіту»: <http://zakon0.rada.gov.ua>
8. Закон України «Про освіту»: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
9. Коберник І., Топол В. Оцінювання по-новому: як закордонний досвід оцінювання в початкових класах можна використати в Україні
<http://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovykh-klasah-mozhna-vykorystaty-v-ukrayini/>
10. Колошкільне дитинознавство зі Світланою Ройз. Відеолекції.
<https://www.ed-era.com/children-ua/>
11. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір: <http://www.mon.gov.ua>.
12. Лист МОН України №1/9-322 від 18.05.2018 «Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у ЗНЗ в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей» <https://base.kristti.com.ua/?p=6880>.
13. Лист МОН України № 1/9-415 від 03.07.2018 р. «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році»
http://www.school197.kiev.ua/wp-content/uploads/2018/07/1_9-415.pdf
14. Лист МОН України № 1/9-503 від 20.08.2018 р. «Про переліки навчальної літератури, рекомендованої міністерством освіти і науки України для використання у закладах загальної середньої освіти»
<https://drive.google.com/file/d/1MNMidyjelLFWoW-HJs1fLV402RB3yLZ/view>
15. Міжнародний освітній фонд ім. Ярослава Мудрого
<http://www.ymf.kiev.ua/>

16. Навчальні матеріали та методичні рекомендації для роботи з першокласниками в адаптаційний період <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/konferenciya/serpneva-konferenciya-2018/navchalni-materiali-dlya-roboti-z-pershoklasnikami-v-adaptacijnij-period>
17. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua.
18. Національна доктрина розвитку освіти в Україні: <http://osvita.in.ua>.
19. Освітній портал «Острів знань»: <http://ostriv.in.ua>.
20. Освітній сайт «Освітнянська мережа України»: <http://www.ednu.kiev.ua/>
21. Освітній сайт «Шкільна освіта»: <http://www.school.edu-ua.net/>
22. Освітній сайт для сучасних педагогів: <http://konserg.ucoz.ua>.
23. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України: www.mon.gov.ua.
24. Сайт «Все для вчителя»: <http://www.uroki.net>.
25. Сайт «Освітнянська мережа України»: www.ednu.kiev.ua.
26. Сайт видавництва «Початкова школа»: <http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm>.
27. Сайт учителів початкових класів: <http://yrok.at.ua>.
28. Топол В. Як по-новому оцінюватимуть учнів перших класів <http://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershyh-klasiv/>
29. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома – The LEGO Foundation, 2018. – 32 с. [Http://nus.org.ua/news/mon-opublikovalo-posibnyky-z-vykorystannya-lego-u-pochatkovij-shkoli/](http://nus.org.ua/news/mon-opublikovalo-posibnyky-z-vykorystannya-lego-u-pochatkovij-shkoli/)

Питання для контролю знань

- 1.Методика розроблення кредитно-модульних навчальних програм з дисципліни «Методика викладання освітньої галузі «Природознавство».
- 2.Формування змісту модулів (поєднання цілей навчання, формування змісту навчання)
- 3.Погляди сучасних науковців на викладання інтегрованого навчання.
- 4 Проблемний метод та метод проектів у методиці викладання освітньої галузі«Природознавство»:
- 5 Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів педагогічного університету в процесі викладання методики викладання освітньої галузі «Природознавство»
- 6 Зміст та завдання педагогічної практики з методики викладання освітньої галузі «Природознавство»
- 7.Вимоги до рівня підготовки студентів – практикантів з методики викладання освітньої галузі «Природознавство
8. Основні принципи контролю та оцінки навчальних досягнень студентів.
- 9.Форми перевірки навчальних досягнень студентів з методики викладання освітньої галузі «Природознавство»
- 10.Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з методики викладання освітньої галузі «Природознавство»
- 11.Рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів з методики викладання освітньої галузі «Природознавство

Навчально-методична карта дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних блоків	Кількість годин							
		Всього	Ауд.	Лекцій	Практ.	Лаб.	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
								Поточна	Підсумкова
Модуль 1	<p><i>Тема 1.</i> Обґрунтування змісту підготовки магістрів до викладання методики освітньої галузі «Природознавство».</p> <p><i>Тема 2.</i> Методика викладання освітньої галузі «Природознавство» як дисципліна у вищих навчальних закладах.</p>		6	4	2		30	10	20
Модуль 2	<p><i>Тема 3.</i> Теоретичні засади фахової підготовки майбутніх викладачів – дослідників у галузі педагогіки і методики початкової освіти.</p> <p><i>Тема 4.</i> Викладання методики освітньої галузі «Природознавство» в умовах модульно – рейтингової технології.</p>		10	6	4		40	10	30
	Всього:		16	10	6		70	20	50

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

1. Андрусенко І. В. Природознавство: підр. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І.В. Андрусенко URL.: [http:// pidruchnyk.com.ua/676-prirodovnavstvo-andrusenko-4-klas.html](http://pidruchnyk.com.ua/676-prirodovnavstvo-andrusenko-4-klas.html).
2. Андрусенко І. В. Тестові завдання з природознавства : навч. посіб. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І. В. Андрусенко. - Київ : Генеза, 2016.-63с.: мал..
3. Андрусенко І. Хай буде планета і гарна, й зелена – для щастя й добра, для тебе й для мене (засоби формування екологічних умінь молодших школярів/ І. Андрусенко// Учитель початкової школи. – 2016. – № 6. – С. 16-20
4. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
5. Балютіна К. Актуальні проблеми початкової школи і шляхи їх вирішення// Поч. шк. – 2018. - № 8. – С.50 – 54.
6. Баран Г. Розмноження квіткових та кімнатних рослин різними способами / Г. Баран// Початкова школа. – 2016. – №8. – С. 33-36
7. Барна М., Волощенко О., Козак О. Організм людини ми вивчаємо й на практиці знання перевіряємо. Методичні підходи до викладання розділу «Людина та її організм» / М. Баран// Учитель початкової школи – 2016. – № 2. – С. 14-18
8. Біда О. О.Я. Герд – засновник методики викладання курсу природознавство // Початкова школа. – 2001. - № 3. – С. 59 - 60.
9. Біда О. Формування природничих уявлень і понять у шестилітніх першокласників // Початкова школа. – 2001. - № 11. – С. 51 - 52.
10. Білецька О.І. Природознавство : конспекти уроків : 4 кл. : до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / О.І. Білецька, М.М. Голуб, Н.Р. Лоджук. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. — 168 с. — (Серія “Бібліотека вчителя”).
11. Білик В. Проектна діяльність – основа розвитку творчих здібностей молодших школярів // Поч. школа. – 2013. – № 5. – С. 6 – 8.
12. Боголюбов А.С. Метеорологические наблюдения // Биология в школе. – 2000. - № 1, 2.
13. Васильєва О. Реалізація технології діяльнісного методу на уроках у початковій школі/ О. Васильєва// Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 38-39
14. Васютіна Т., Губарева Д., Осіпова І. Дидактичні можливості змішаного навчання у проектній діяльності учнів 4-го класу// Початкова школа і сучасність. –2018. – 7. – с. 3–7.
15. Васютіна Т., Іщук І., Остроух В.І. Дидактичні можливості атласу з природознавства до курсу «Я досліджую світ» (1-2 клас) для навчання молодших школярів// Початкова школа і сучасність. 2019. № 5. С – 38-42.
16. Васютіна Т., Іщук І. Теорія і практика використання хвильових занурень у початковій школі // Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 5. / Упорядники: О.І. Кіліченко, Л.І. Хімчук: Івано-Франківськ, 2018.
17. Васютіна Т.М. Екскурсії з природознавства як засіб реалізації діяльнісного підходу у навчанні молодших школярів // Початкова школа і сучасність. – 2017. – №11(39). – С.9 – 13.
18. Васютіна Т., Суюндукова Ю. Формування ціннісних орієнтацій в учнів 1-го класу у процесі ранкових зустрічей // Початкова школа і сучасність. 2019. № 5. С – 3-8.
19. Васютіна Т.М., Телецька Л.І. Зошит з методики навчання освітньої галузі «Природознавство» у початковій школі. Навч. пос. для студ-в спец-ті «Поч. освіта» ОКР «Бакалавр» / За ред. Т.М.Васютіної. 6-те вид., перероб. і доп. Івано-Франківськ, НАІР. 2020. 86 с.

20. Васютіна Т., Осіпова І. Змішане навчання та його дидактичні можливості для розвитку дослідницьких умінь в учнів сучасної початкової школи / Збірник статей Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та потенціал» м. Київ, 30-31 грудня 2017 року. – № 1/1 (10). – К.: Європейський центр науки, 2018. – С. 58-60.
21. Васютіна Т., Осіпова І. Змішане навчання та його дидактичні можливості для розвитку дослідницьких умінь в учнів сучасної початкової школи / Збірник статей Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та потенціал» м. Київ, 30-31 грудня 2017 року. – № 1/1 (10). – К.: Європейський центр науки, 2018. – С. 58-60.
22. Васютіна Т.М., Золотар О.М. Етнеоекологічний календар природи: Пос. для вчит. та учня / За ред. І.В.Мороза. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 168 с.
23. Васютіна Т.М. Методичні орієнтири організації проектної діяльності учнів з природознавства у початковій школі // Початкова школа. – 2015. – № 11. – С.50 – 54.
24. Васютіна Т.М. Методичні особливості проведення екскурсій з природознавства у початковій школі // Початкова школа. – 2017. – № 6. – С.23-26
25. Васютіна Т., Соколовська П. Дидактичні можливості інтегрованих уроків для формування предметних компетнцій у молодших школярів// Студентська науково-практична інтернет-конференція – 3 «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», м. Івано-Франківськ, 29-30 листопада 2017 р.
26. Васютіна Т., Тимошенко А. Зміст, форми організації і методи формування наскрізних умінь в учнів 3-го класу засобом проектної діяльності // Початкова школа і сучасність. 2019. № 2(54). С. 3-8.
27. Васютіна Т., Тимошенко А. Теоретичні засади формування наскрізних умінь у молодших школярів засобом проектної діяльності// Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 5. / Упорядники: О.І. Кіліченко, Л.І. Хімчук: Івано-Франківськ, 2018.
28. Васютіна Т., Тимошенко А. Суть і значення проектної діяльності у освітньому процесі сучасної початкової школи // Теорія і практика розвитку наукових знань (частина II): матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 29 – 30 грудня 2018 року. – К.: МЦНД, 2018. – С. 28 – 30.
29. Варакута О.М. Етапи формування природничих понять // Початкова школа. – 1999. - № 5. – С. 20 – 23
30. Варакута О.М. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять // Початкова школа. – 2002. - № 1. – С. 32 - 35.
31. Владика Р. “Не зривай первоцвіти!”/ Р. Владика // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 10-13
32. Володарська М.О. Природознавство 2 клас: зошит до підручника/ М.О. Володарська. – Київ: Літера ЛТД, 2016.- 64 с. + Дод. (16 с.)
33. Воронцова Т. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Алатон. 2019. 128 с. URL: http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit
34. Герд В.А. Экскурсионное дело. Сборник статей по вопросам методики экскурсий / Под ред. С.В. Герд. – М. – Л.: Госиздат, 1928. – 120 с.
35. Герд С.В. Мой живой уголок. – Л.: Детгиз, 1961. – 173 с.
36. Герд С.В. Террариум в школе. Наши земноводные и пресмыкающиеся. Пособие для учит. ср. школ. – Л.: Учпедгиз, 1956. – 135 с.
37. Гільберт Т.Г. Зошит з природознавства: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. : 4- й кл. /Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак.- 2-ге вид. Київ : Генеза, 2016.- 80 с. + вкладка : іл.
38. Гільберт Т.Г. Природознавство: підр. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2015. – 177 с.

39. Гільберт Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1-му класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2018. – №8. – С. 36-43
40. Гільберт Т., Тарнавська С. Орієнтовне-календарно тематичне планування з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2019. – №9. – С. 40-48.
41. Гільберт Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» /Тетяна Гільберт, Світлана Тарнавська, Ніна Павич.– Київ, Генеза. 2020. 256 с.
42. Гільберт Т.Г. Уроки природознавства. 4кл.: Пос.для вч. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2015. – 257 с.
43. Гладюк Т.В., Гладюк М.М. Природознавство: підручник для 4 класу / Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2015. - 224с.
44. Гладюк Т. Природознавство : конспекти уроків : 4 кл. : до підр. Т.В. Гладюк, М.М. Гладюка / Н.О. Будна,Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2016. — 240 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).
45. Державний стандарт початкової освіти. Освітня галузь “Природнича” URL: <http://newstandard.nus.org.ua/>
46. Доценко С. Розвиток уяви учнів початкових класів під час вивчення природничо-математичних дисциплін /С. Доценко //Рідна школа. – 2016. – № 5-6. – С. 34-40
47. Дунець І.Р, Заброцька С.Г. Я у світі. Конспекти уроків : 4 кл. / І.Р. Дунець, С.Г. Заброцька. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. — 64 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).
48. Заєць Л. Інтегрований урок навчання грамоти та курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. — 2019. — № 9. — С. 26-28.
49. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: Методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І.Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 304 с.
50. Загальна методика навчання біології: Навч. посібник / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; За ред. І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
51. Зінченко Н. Урок-мандрівка у навколишній світ, 2 клас [Текст] / Н. Зінченко // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 22 – 25.
52. Зуев Д.Д. Школьный учебник. – М.: Педагогика, 1983. – 240 с.
53. Кацубо Я. “Що я знаю про Батьківщину?” / Я. Кацубо// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.28-30
54. Кірова О. Урок з природознавства у 1 класі [Текст] / О. Кірова // Початкова школа. — 2016. — № 4. — С. 31 – 33.
55. Ковальова В. Інтегрований урок літературного читання та природознавства у 3 класі / В. Ковальова // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 7-9
56. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepczyia.pdf>
57. Кухмай Н. Формування основ компетентності молодших школярів/ Кухмай.Н // Початкова школа. – 2016. – №10. – С. 46-28.
58. Кріль О. Формування громадянських та соціальних компетентностей у молодших школярів // Початкова школа. — 2019. — № 9. — С.5-9.
59. Кулев А.В. Изучение поведения птиц в уголке живой природы // Биология в школе. – 2000. - № 1. – С. 56.
60. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник/ Автор та укладач О.О. Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
61. Ліпінська Л., Юрченко О. Мандруєм рідним краєм, водойми ми вивчаєм /Л. Ліпінська, О. Юрченко// Учитель початкової школи – 2016. – № 3. – С. 26-30
62. Люта Т. Позакласна науково-дослідницька робота учнів початкових класів / Т. Люта// Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 22-26

63. Майстер В. Побачити повітря нам непросто – властивості його відкріє дослід/В. Майстер// Учитель початкової школи – 2016. – № 3. – С. 23-25
64. Майстер В. Наша планета дуже багата. Надра її так цікаво вивчати! (добірка дослідів з теми «Гірські породи») / В. Майстер// Учитель початкової школи – 2016. – № 7. – С. 38-40
65. Майстер В. Усмішка природи. Цікаві досліді для проведення влітку/ В. Майстер // Учитель початкової школи – 2016. – № 5. – С. 36-38
66. Майхрук М.І. Природознавство: збірник рівневих завдань: 2 клас / М.І. Майхрук – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 48 с.
67. Майхрук М. І. Природознавство. Збірник рівневих завдань. 4 клас :посібник / Михайло Майхрук. - Т. : Навчальна книга - Богдан, 2016.- 87 с.
68. Малафіїк І.В. Дидактика: Навчальний посібник / І. В. Малафіїк – К.: Кондор, 2005. – 397 с.
69. Малкова К.А. Экскурсия в уголок живой природы // Биология в школе. – 1999. - № 1. – С. 63
70. Могила О. Навчальний проект “Водойми рідного краю, їх стан та охорона” [Текст] / О. Могила // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 30 – 34.
71. Мудрик С. Краєзнавча вікторина “Що? Де? Коли?” /С. Мудрик// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.30-33
72. Мудрик С. Творчий проект “Захисти природу” [Текст] / С. Мудрик // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 25 – 28.
73. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. URL: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/
74. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1998. - № 2.
75. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1999. - № 1.
76. Нарочна Л.К. та ін. Методика викладання природознавства: Навч. посібник / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1990. – 302 с.
77. Небесна Т. Природні явища малятам приємно в русі й грі вивчати (фізкультхвилинки в супроводі дидактичних ігор)/ Т. Небесна// Учитель початкової школи – 2016. – № 6. – С. 36-38
78. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. Ред. Бібік Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
79. Онопрієнко О. Функції контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів у системі уроків/ Онопрієнко.О // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 56-58
80. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-%D1%96.pdf>
81. Осипенко І. Як змінюється життя птахів восени. Перелітні та осілі птахи / Осипенко І// Початкова школа. – 2016. – №11. – С. 29 -32
82. Павицька Л. Урок навколишнього світу в 4 класі / Л. Павицька // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 43-45
83. Пакулова В.М., Кузнецова В.Н. Методика преподавания природоведения: Учеб. для студентов пед. ин-тов по спец. № 2121 “Педагогика и методика нач. обучения”. - М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
84. Петречук О. Життя людини – найвища цінність [Текст] / О. Петречук // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 21 – 22.
85. Петрина А. Еколого-народознавчий проект “Прилетіли соловейки на нашу земельку” / А. Петрина // Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 17-21

86. Передерій О. Використання ідей вальдорфської педагогіки для реформування початкової освіти України / Передерій.О// Початкова школа. – 2016. – №11. – С. 42-43
87. Пермінова І. Рефлексія як активний метод підбиття підсумків уроку в початкових класах / І. Пермінова// Початкова школа. – 2016. – №7. – С.46-48
88. Притуляк Т. Виховання молодшого школяра засобами природи / Притуляк.Т// Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 36-39.
89. Притуляк Т. Жива природа влітку / Т. Притуляк // Початкова школа. – 2016. – №7. – С.16-18
90. Прокопенко В. Розвиток інтелектуальних здібностей та емоційного інтелекту засобами навчальних проектів // Поч. школа. – 2013. – № 2. – С. 30 – 32.
91. Савлучинська Л.Г. Формування природознавчої компетентності учнів початкових класів на уроках природознавства/ Л.Г. Савлучинська //Наука і освіта. – 2013. – №6. – с. 111 – 114. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64
92. Савченко О. Я. Розвиток змісту початкової освіти у умовах Державного суверенітету України: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2011. - № 8.
93. Савченко О. Я. Закон України «Про освіту»: коментар у контексті проблем реформування початкової освіти/ О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2018. - № 1. – С.1 – 4.
94. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. фак-в. – К.: Абрис, 1997. – 152 с.
95. Смола Л. Інтерактивні прийоми роботи на уроках природознавства / Смола Л // Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 25-28.
96. Сусяк Л. Екологічна казка “Краплинка-мандрівниця” [Текст] / Л. Сусяк // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 59 – 62.
97. Тіунова Ж. Урок навколишнього світу в 4 класі / Ж. Тіунова // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 41-43
98. Трояновська Г. Театралізація – дійовий метод формування життєвих компетенцій особистості учня / Г. Трояновська// Початкова школа. – 2016. – №7. – С.14-16
99. Ходєєва Т. Виховання бережливого ставлення до природи у шкільній практиці [Текст] / Т. Ходєєва // Початкова школа. — 2016. — № 3. — С. 47 – 49.
100. Фаніна М. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів / Фаніна М. // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 34-37
101. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К.: Видавничий центр «Академія», 2002. - 528 с.
102. Шухова Е. Ботанічна екскурсія на міський ринок.// Біологія в шк. - 2003. - № 6. - С. 38 - 41
103. Шухова Е. Щоденник спостережень за кімнатними тваринами // Біологія і хімія в школі. – 2000. - № 2, 4, 6.
104. Яланська С. Як оцінювати шкільні успіхи дітей // Початкова школа. – 2018. – № 4. – С. 36-38
105. Яновский С.А. Организация и ведение фенологических наблюдений // Биология в школе. – 2000. - № 3. – С. 50.
106. Яріш Г. П. Природознавство. Конспекти уроків. 4 клас : до підруч. Грушинської І. В. / Г. П. Яріш, О. В. Мочула. - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2016. - 206 с.

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2020/2021 н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої" програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.

